

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juli 1914 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i fråga om herr Steffens motion, nr 80, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 80, som hänvisats till behandling av kammarens andra tillfälliga utskott, har herr Steffen hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring, jämväl ville föranstalta om en utredning angående vilka åtgärder som böra vidtagas för att i överensstämmelse med vad herr Steffen i motionen närmare utvecklat *dels* bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen erhålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats, *dels* i övrigt genom utgivande av ersättning för direkta omkostnader vid förlossningar *i hemmet* — för barnmorska m. m. — tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva.

Motionen.

Beträffande den närmare motiveringen för denna framställning får utskottet hänvisa till motionen.

I nu gällande lag om arbetarskydd av den 29 juni 1912 stadgas rörande kvinnors användande i arbete, bland annat, *dels* att kvinna, som fött barn, icke må användas i industriellt arbete av i lagen närmare

Utskottets yttrande.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 12 saml. 2 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

angivet slag under de sex första veckorna efter barnsörden, därest icke med läkarbetyg styrkes, att hon utan men för sig eller barnet tidigare kan börja arbetet, samt dels att, om kvinna, som användes i dylikt arbete, företer intyg av läkare eller barnmorska, att hon med sannolikhet kan vänta sin nedkomst inom två veckor, ledighet från arbetet ej må förvägras henne. Genom berörda lag har den så kallade barnsängsvilan, som enligt förut gällande lagstiftning endast omfattat fyra veckor, utsträckts till sex. Vidare har 1912 års riksdag beviljat ett anslag å 25,000 kronor till sjukkassor, vilka lämna moderskapsunderstöd. I sitt utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition till samma riksdag angående anvisande av dylikt anslag, dels ock en i anledning därav väckt motion yttrade särskilda utskottet nr 1, bland annat, rörande den utsträckta tiden för barnsängsvilan: »En dylik anordning måste otvivelaktigt med hänsyn till folkhälsan och släktets fortbestånd anses synnerligen väl motiverad, men den påkallar såsom nödvändigt komplement någon åtgärd, varigenom modern med sitt barn tillförsäkras nödtorftigt underhåll under den påtvungna arbetslöshetstiden. En sådan åtgärd var den tilltänkta moderskapsförsäkringen avsedd att bliva. Då nu tanken på denna försäkring av skäl, som anföras i propositionen, för närvarande ej ansågs kunna lämpligen förverkligas, har Kungl. Maj:t funnit sig föranlåten framlägga förevarande förslag till understödjande av sådana sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd. Förslaget avser dock ej allenast industriens arbeterskor, utan är av allmängiltig räckvidd.» Därjämte uttalades i berörda utlåtande den åsikt, att någon tillfredsställande lösning av frågan om moderskapsunderstöd ej stode att vinna annat än i samband med obligatorisk sjukförsäkring, vilket emellertid ej hindrade, att det begärda understödet såsom en provisorisk anordning, vilken ej kunde befaras verka fördröjande på genomförandet av dylik sjukförsäkring, av riksdagen anvisades.

Ehuru man sålunda redan i någon mån sökt bereda hjälp åt barnsängskvinnor i mindre goda ekonomiska omständigheter, återstår dock enligt utskottets förmenande härvidlag ett stort fält för verksamhet från statens sida, i vars intresse det givetvis måste ligga att söka åstadkomma en tillfredsställande och snar lösning av hithörande utan tvivel mycket betydelsefulla frågor. I likhet med motionären har utskottet trott sig finna, att spørsmålet om tillförsäkrandet av *en god vård* åt obemedlade barnsängskvinnor och deras nyfödda barn i främsta rummet bör vinna beaktande, då detta säkerligen äger stor betydelse för såväl individen

som hela vårt folk. Och då, såsom i motionen närmare framhållits, den vård, som under nuvarande förhållanden ofta kommer de obemedlade barnsängskvinnorna till del, obestridligen är otillfredsställande, har det, i betraktande av frågans vikt, syntes utskottet som vore tiden inne för att i sagda avseende söka åvägabringa mera betryggande förhållanden. Ej heller får i detta sammanhang förbises den oroande omständigheten, att nativiteten i vårt land för närvarande är synnerligen låg och väl sannolikt under en följd av år kommer att så förbliva. Det lärer sålunda även av detta skäl ligga särskild makt uppå, att man på bästa möjliga sätt sörjer för vården av det antal individer, som födas, för att genom dandandet av kraftigare och livsdugligare medborgare söka i någon mån ersätta vad som brister i avseende på befolkningmängden.

Såsom främjande den med motionen åsyftade bättre vården av ifrågasvarande kvinnor och deras späda barn har motionären i första hand föreslagit upprättande av s. k. barnbördshem i städerna och på landsbygden och i andra hand anordnande av fri barnmorskehjälp och annan vård, då förlossning sker hemma. Det synes emellertid utskottet, som vore kravet på sistberörda slag av vård det, som i främsta rummet borde tillgodoses. Det torde nämligen i de flesta obemedlade familjer, såväl i städerna som framför allt på landet, vara fallet, att hustrun före den väntade barnbörden, även med utsikt att få komma under sakkunnig behandling i ett välordnat barnbördshem, likväl helst ser, att hon får kvarstanna i hemmet och där föda sitt barn, i trots av de mindre gynnsamma förhållanden i fråga om utrymme, bekvämlighet och lugn, hennes eget hem kan ha att erbjuda. Hänsyn måste nämligen tagas till en sådan kvinnas vana vid förhållandena i hemmet, hennes omtanke om man och barn, vilkas nödvändiga behov under hennes frånvaro kunna bliva försummade, samt den omständigheten, att för ett flertal kvinnor, särskilt av den jordbrukande befolkningen, en barnbörd i regel ej är förenad med större obehag eller längre tids svaghet.

Rörande sättet, varpå en dylik vård i hemmen lämpligen kunde ordnas, vill utskottet först och främst i anslutning till det av motionären framställda förslaget framhålla betydelsen av fri barnmorskehjälp för obemedlade, men även fästa uppmärksamheten på den stora vikten av att barnsängskvinnor i obemedlade familjer vid barnbördstillfällen erhålla hjälp av dugliga kvinnliga biträden, som kunna gå till handa ej blott vid vårdandet av modern och hennes barn, utan även under hennes ned-satta tillstånd vid hemmets behöriga skötsel i övrigt. Utskottet vill

jämväl påpeka, hurusom enbart ekonomisk hjälp, enligt vad erfarenheten visat, vid många tillfällen ej länder till åsyftat gagn, enär hustrun, i stället för att med användande av moderskapsunderstödet sköta sig själv och barnet samt njuta en nödvändig vila, av familjens bekymmersamma ekonomi nödgas, så fort hennes krafter medgiva, lämna bädden och delta i arbetet, ofta till obotlig skada för sig själv och hemmet. I sådana fall torde hjälpen i form av ett dugligt kvinnligt biträde i hemmet vara ovärderlig, något, varom för övrigt erfarenheten från andra länder kan upplysa. Då denna form av hjälp jämväl torde vara förhållandevis ej blott billig, utan även lätt att ordna, synes den förtjäna att framhållas.

Emellertid torde frågan om vården av obemedlade barnsängskvinnor ej kunna lösas endast genom anordnande av bättre vård i hemmen. Förhållandena kunna ju vara sådana, att vistelsen i hemmet av en eller annan anledning är alldeles olämplig. Detta torde oftast bliva fallet i industrisamhällen, där dels de arbetande kvinnorna på grund av arten av sitt arbete i fysiskt avseende vanligen äro mindre väl rustade för att lyckligt och lätt genomgå en förlossnings besvärligheter, och där förlossningen ofta betecknar en fysiologiskt betänklig kris, dels ock en del av med ifrågavarande motion avsedda kvinnor äro ogifta och sakna den nödvändigaste hjälp och vård. För dessa slag av kvinnor torde vården helst böra lämnas utom hemmen. Och den farhågan, att man genom beredandet av bättre vård åt de ogifta mödrarna och deras barn skulle på ett obehörigt sätt premiera de fria förbindelserna, torde äga lika litet berättigande som den åsikten, att man genom försummande i detta avseende av ifrågavarande kvinnor och deras späda barn skulle verka för moralens höjande. Härom må emellertid råda vilken mening som helst, med säkerhet kan dock sägas, att samhället är i stort behov av de individer, som födas, och har förpliktelse att på bästa sätt sörja för vården av såväl de utom äktenskapet födda späda barnen, som deras mödrar. Att sålunda även frågan om införande i vårt land av barnbördshem i någon form med snaraste bör komma under behandling synes utskottet uppenbart, i all synnerhet, som vi i detta avseende torde stå efter flera av våra grannländer. Utan att kunna närmare ingå på frågan om sättet för denna sist behandlade frågas lösning, vill utskottet härvidlag endast som sin åsikt framhålla, att, om dylika hem skola inrättas, de lämpligen synas böra omhändertagas av landstingen, att ordnas i samband med dessas verksamhet för sjukvården inom länen. Ty ehuru det förtjänar betonas, att barnsörden till sin natur

i allmänhet icke kan räknas såsom en sjukdom, torde det likväl enligt utskottets förmenande ej kunna bestridas, att vården av barnsängskvinnorna och de späda barnen i mångt och mycket kräver vidtagandet av samma hygieniska och sanitära anstalter som de vid sjukvården brukliga, och att dessas ombesörjande lämpligen kan anförtros åt ett och samma organ, i detta fall landstingen med ekonomiskt understöd från såväl staten som kommunerna.

Den 31 december 1913 uppdrog Kungl. Maj:t, såsom av motionären påpekats, åt socialstyrelsen att verkställa utredning om införande i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring. I sammanhang med lämnandet av detta uppdrag yttrade dåvarande civilministern bl. a.: »I samband med det förslag till lag om arbetarskydd, som förelades 1912 års riksdag, var ifrågasatt att jämväl framlägga förslag till lagstiftning om obligatorisk moderskapsförsäkring för industriarbeterskor. Då så emellertid ej ansågs böra ske, kunde icke heller stadgandet i arbetarskyddslagen om arbetsvila för barnsängskvinna erhålla en fullt tillfredsställande avfattning. Visserligen har det uppslag till införandet av moderskapsunderstöd inom sjukkassorna, som givits genom kungörelsen den 6 december 1912 om särskilt statsbidrag till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, väckt mycket livlig anslutning inom sjukkasserörelsen, men det är knappast att förvänta, att anslutningen, särskilt från kvinnornas sida, till denna rörelse i framtiden skall bliva så betydande, att en tillräcklig, ovillkorlig barnsängsvila skall kunna genom lag föreskrivas för alla de inom industrien sysselsatta mödrar, som därav äro i behov. Möjligheten till en utveckling jämväl i övrigt av frågan om beredande av moderskapsunderstöd sammanhänger ävenledes intimt med införande av obligatorisk sjukförsäkring.»

I överensstämmelse med den uppfattning, som tagit sig uttryck i berörda yttrande i statsrådsprotokollet, har utskottet vid behandlingen av förevarande motion i likhet med motionären kommit till den övertygelsen, att spørsmålet om beredande av bättre vård åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn bör lösas i sammanhang med frågan om obligatorisk sjukförsäkring, helst så ordnad, att den kommer att omfatta ej blott industriarbetare, utan även övriga grupper av lönearbetare och särskilt jordbruksarbetare, samt att den bereder tillfälle för dem, som upphört att vara lönearbetare, att på ett eller annat sätt kvarstå i den obligatoriska försäkringen, eller underlättar deras övergång till den frivilliga sjukförsäkringen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an- hålla, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjuk- försäkring, jämväl ville föranstalta om utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan yttrats dels tillförsäkra mindre bemedlade barn- sängskvinnor jämte nyfödda barn den vård vid för- lossningar *i hemmet*, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behöva, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov erhålla tjänlig vård *utom hemmet* å för ändamålet anordnad plats.

Stockholm den 2 juli 1914.

På utskottets vägnar:

FABIAN DE GEER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar friherre *Fab. De Geer, Danström, Steffen, greve Spens, Österberg, Klefbeck* och *Tisell*.